

TERMINAL

AIS/MVC

RIZVI COLLEGE OF ARTS, SCIENCE & COMMERCE

Terminal examination, 2019

Subject: English

Time: 2 1/2 HOURS

STD: S.Y.J.C.

M.MARKS: 50

Note:

1. All the questions are compulsory.

2. Figure to write indicates maximum marks.

(Q1.A.) Read the first activity, read the extract and then do all activities

:(12marks)

A:1) complete

(2)

Select the correct alternative and complete the following sentences.. (1) The Himalays symbolises ..... (a) Maharashtra.. (b) Delhi (c) India (2) The Sahyadri symbolises..... (a) India (b) Ratnagiri (c) Maharashtra

On this historic moment, I stand here to thank Pandit Jawahar Lal Nehru. India's present epoch maker has come over here to bless the state of Maharashtra which is definitely going to last forever. On behalf of thousands of common people, I express my deep sense of gratitude to him for blessing us. We Maharashtrais love him, worship him and once again, I wish to declare that this state of Maharashtra, recently formed will work for the betterment of common people of Maharashtra. but if it comes to sacrifice whatever best and grand we have, it will be done primarily for India. This is so, because we believe from the beginning, that Maharashtra depends on India; its greatness depends on greatness on India. All Maharashtrais believe that both India and Maharashtra can progress only when there is oneness of interest. And, therefore, I have made this clear by bringing to your notice the significance of certain symbols, for example, The the Himalaya stand for India and the sahyadri for Maharashtra. The snowy Himalayas with the highest mountain ranges symbolize India and the the sahyadri with the blacklist rock structure and with 200 to 300 inches rainfall symbolize Maharashtra. I promise you that if the Himalayas are in jeopardy, the sahyadri of Maharashtra will use its back rock structure like a shield to protect the Himalayas. 'Hard labour' is the watchword of our times. And Pandit ji you have given us the message of building Maharashtra and our nation by hard labour we are going to inscribe this valuable message on our minds and try our best to look and your blessings and your guidance, is the blessings and guidance of of an epoch maker..

A2. Give reasons:

(2)

(1) Maharashtrais believe in oneness of interest because.....

(2) The speaker says that the sacrifice will be done primarily for India because.....

A3: True or false:

(3)

Rewrite the following statements stating against them whether they are true or false

(1) Pandit ji gave the message of of building only state of Maharashtra.

(2) The speaker is an epoch maker.

(3) The occasion mentioned in this extract is the inaugural ceremony of the state of Maharashtra.

(4) Maharashtrais people love Pandit Nehru.

A4). Vocabulary.

(2)

Find out the words / phrases which mean:

(1) Feeling of being thankful..(2) represents (3) Indanger (4) memorable event or date.

A5) personal response.

(2)

"Maharashtra depends on India". Explain.

A6) Grammar....

(2)

Do as directed :

(1) The sahyadri of Maharashtra will use its back rock structure like a shield to protect the Himalayas(rewrite as a compound sentence)

(2) We believe from the beginning that Maharashtra depends on India (identify the main clause state the type of subordinate clause...

1B ... Grammar.

(3)

(1) There was..... Book launch and..... Interactive session with India's mission Mars dream team at the Indian national science academy. (Fill in the blanks with appropriate articles)

(2) We went swimming..... the cold water..(use preposition to fill the blank)

His friend said to him, "please wait here for me till I return". (Change into indirect narration)

Q.2.Note Making:

(3marks)

Read the following extract carefully and complete the table given below In our planet we have wonderful trees .one of the giant trees of the world is the Sherman tree. It is found in the national park of California. It towers more than 83.8 metres and has a trunk of about 11 metres wide. It probably dates before 200 B.C. the thickest tree trunk is that of a Monty Zuma bald Cypress. It grows in Mexico. Is diameter exceeds 12 metres. The Baobab tree of Africa is one of the most useful trees. It has a huge trunk, which people hollow out to store water to lie in. They eat the trees leaves, fruits and seeds. The Ombu tree of Argentina is one of the hardest trees. It can only with little water can survive insect attacks, violent storms and intense heat the largest tree in the world is the great chest nut tree. It grows at the foot of mountain Etna.. The circumference of tree is 230 feet. The Japanese are experts in developing dwarf trees. There is sin 80 year old Maple tree which is only 20 inches high. Trees enrich our lives in countless surprising ways. We have to love the plants and trees and help them grow.

Wonderful Trees :			
Sr. No.	Name of the tree	Nativity of the tree growth	Specifications
1.	Sherman tree	California	
2.		Mexico	• Diameter exceeds 12 metres
3.	Baobab	Africa	
4.	Ombu tree		• One of the hardest trees • Lives with little water • Survives insect attacks, violent storms and intense heat
5.	Chestnut tree	Mount Etna	
6.	Maple tree (Dwarf tree)	Japan	

Q 2 .. Poetry .... Read the given extract and do the activities that follow.

(8marks)

Old women do not fly on magic wands
nor make obscure prophecies
From Omninous forest.
They just sit on vacant Park benches
In the quiet evenings,
Call doves by their names
And charm them with grains of maize.
or, trembling like waves
Destined in endless queues in
Government hospitals.
Or settle like sterile clouds
In post offices awaiting mail
From their sons abroad,
Long ago dead..

A 1... Complete the web:.

(2)

Web :
Complete the web by listing activities which are done by old women.

```
graph TD; A[Activities of old women] --- B[ ]; A --- C[ ]; A --- D[ ]; A --- E[ ]
```

A2) poetic devices:

(2marks)

Pick out and explain two examples of simile from the extract..

A3) personal response:

(2) Why, do you think, do the old women stand in the queues in government hospitals?.

A4) poetic creativity:

(2)

Write two lines of your own to continue the following lines: They just sit on vacant Park benches In the quiet evenings. ....

. Q3) ..Rapid Reading ..

Read the following extract and do the activities that follow:. (4 marks)

It was the last I ever saw of her. My brother and I were transported in a cattle car to Germany. We arrived at a Buchenwald concentration camp one night weeks later and were led into a crowded barrack. The next day, we were issued uniforms and identification numbers. "Don't call me Herman anymore." I said to my brother. " Call me "9 4983". I was put to work in the camps crematorium, loading the dead in to a hand cranked elevator. I, too, felt dead, hardened, I had become a number. Soon my brother and I were sent to Schlieben , one of of Buchenwald's Sub camps near Berlin.. One morning I thought I heard my mother's voice. "Son," she said softly but

(3)

clearly: "I am going to send you an angel". Then I woke up. Just a dream. A beautiful dream. But in this place there could be no angels. There was only work. And hunger .And fear.. .

A1) Name the following.

(2)

- (1) The concentration camp where the brothers were taken.
- (2) The sub -camp brother brothers were later taken.
- (3) The number 94 983 was given to him..
- (4) They were transported in a cattle car to Germany.

A2) extend the extract by adding one or two imaginative paragraph on your own.....(2)

3B) ... Read the following extract and do the activities that follows:. (4 marks)

Yes, there was a skeleton in the cupboard, and although I never saw it, I played small part in the events, that followed its Discovery, I was 15 that year and I was back in my boarding schools in Shimla after spending the law long winter holidays in Dehradun .My mother was still managing the the old Green's hotel In Dehra-hotel that was soon to disappear and become part of Dehra,s unrecorded history. It was called Greens not because it purported to the spread of any greenery (it's neglected garden was choked with lantana). But because it had been started by an English man, Mr green ,back in 1920, just after the Green war had ended in Europe .Mr green had died at the outset of the second world war.He had just sold the hotel and was on his way back to England when the ship on which he was travelling was torpedoed by a German submarine. Mr green went down with the ship. The hotel had already been in decline and the new owner a Sikh businessman from Ludhiana had done his best to keep it going. but post war and post independence Dehra was going through a lean period ,my father's motor workshop was also going through a lean period , a crisis ,in fact- and my mother was glad to take the job of running the small hotel while he took his job in Delhi.

A1.. Write whether the following statements are true or false. correct the false statement:

(2)

- (1) The narrator had spent his Winter holidays in Shimla.
- (2) The hotel was called Green's because of the greenery around it.
- (3) The writer's mother was managing Greens
- (4) Mr green died at the beginning of world war 11..

A2) write the gist of the above extract..

(2)

Q4.1) Formal letter ....

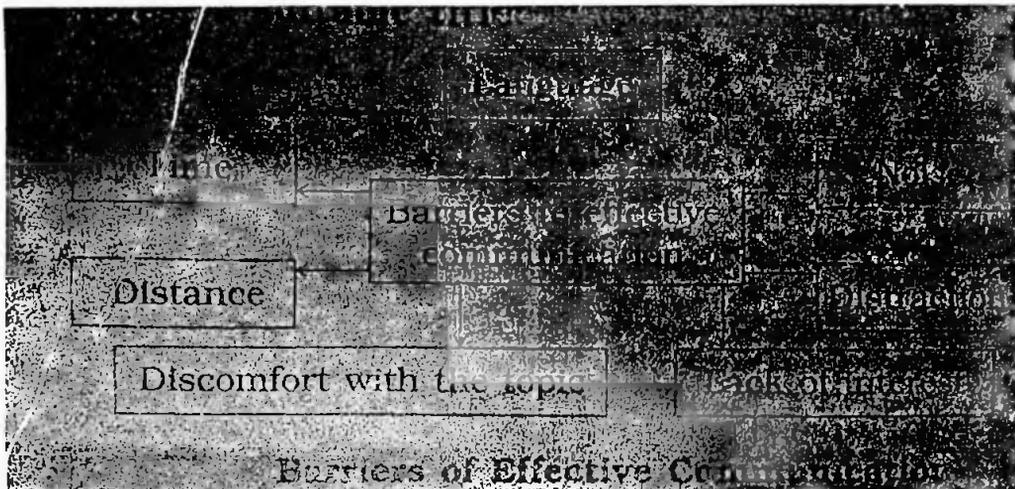
(4 marks)

You want a bonafide certificate for the opening of saving account in the Bank of India for scholarship purpose. Write a letter of application to the principal requesting him/her to issue you the same.

(2). Information transfer

(4 marks)

Look at the following web chart and write a short paragraph based on it in about 120 words suggest a suitable title.

(3) Interview questions (4 marks)

Imagine that you are going to interview the topper of the HSC board at the recent examinations. Frame a set of 8 to 10 questions for the interview. You may take help of the following points: percentage- teachers and parents help_ study pattern difficulties and planning of career..

(4) . Appeal writing (4 marks)

Prepare an appeal to make the general public aware of the need for eye donation. Make use of the following points.

- (1) Prepare an attractive slogan
- (2) Make a persuasive appeal
- (3) Mention the importance of eye donation. Add your own ideas

The End ...

All the best ❖❖

हिंदी कृतिपत्रिका (बारहवीं)

2019-20

अंक: 90

समय: 2:30

सूचना:--

1. सूचना के अनुसार गद्य, पद्य तथा द्रुत वाचन की आकलन के अनुसार आकृतियों में ही उत्तर लिखना अपेक्षित है।
2. सभी आकृतियों के लिये पेन का ही प्रयोग करें।
3. रचना विभाग तथा व्याकरण विभाग में पूछे गये प्रश्नों के उत्तर के लिये आकृतियों की आवश्यकता नहीं है।

• कृति 1 :-

[अ] परिच्छेद पढ़कर दी गई सूचनाओं के

अनुसार कृतियां कीजिए:

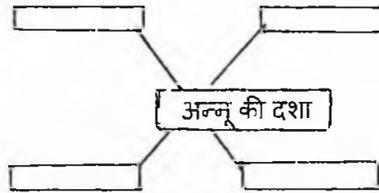
गदयाश:- इसमें संदेह नहीं कि बुआ जी ने बड़ा स्वागत किया। पर बचपन से उनकी ख्याति सुनते-सुनते उनका जो रौद्र रूप मन पर छाया हुआ था, उसमें उनका वह प्यार कहीं तिरोहित हो गया, मैं जान ही न पाई। हाँ, बुआ जी के पति, जिन्हें हम भाई साहब कहते थे, बहुत ही अच्छे स्वभाव के व्यक्ति थे। और सबसे अच्छा कोई घर में लगा तो उनकी पांच वर्ष की पुत्री अन्नू।

घर के इस नीरस और यंत्रचालित कार्यक्रम में अपने को फिट करने में मुझे कितना कष्ट उठाना पड़ा और कितना अपने को काटना-छाटना पड़ा, यह मेरा अन्तर्यामी ही जानता है। सबसे अधिक तरस आता था अन्नू पर। वह इस नन्हीं-सी उमर में ही प्रौढ़ हो गई थी। न बच्चों का-से उल्लास, न कोई चहचहाट! एक अज्ञात भय से वह घिरी रहती थी। घर के उस वातावरण में कुछ ही दिनों में मेरी भी सारी हँसी-खुशी मारी गई।

यों बुआ जी की गृहस्थी जन्मे पंद्रह वर्ष बीत चुके थे पर उनके घर का सारा सामान देखकर लगता था, मानो सब कुछ अभी कल ही खरीदा हो। गृहस्थी जमाते समय जो काँच और चीनी के बर्तन उन्होंने खरीदे थे, आज भी ज्यों-के-त्यों थे, जबकि रोज उनका उपयोग होता था। वे सारे बर्तन स्वयं खड़ी होकर साफ करवाती थी। क्या मजाल, कोई एक चीज़ भी तोड़ दे। एक बार नोकर ने सुराही तोड़ दी थी। उस छोटे-से छोकरे को उन्होंने इस कसर पर बहुत पिता था। तोड़-फोड़ से तो उन्हें सख्त नफरत थी, यह बात उनकी बर्दाश के बाहर थी। उन्हें बड़ा गर्व था अपनी इस सुव्यवस्था पर। वे अक्सर भाई साहब से कहा करती थी कि यदि वे इस घर में न आती तो न जाने बेचारे भाई साहब का क्या हाल होता। मैं मन-ही-मन कहा करती थी कि और चाहे जो भी हाल होता, हम सब मिट्टी के पुतले न होकर कम-से-कम इन्सान तो अवश्य हुए होते।

१) संज्ञाल पूर्ण कीजिए:

(2)

(2) सही विकल्प चुनकर वाक्य फिरसे लिखिए।।

(2)

- 1) इसमें संदेह नहीं की बुआ जी ने बड़ा----- किया। (स्वागत/अपमान/सम्मान)
- 2) अन्नू इस नन्हीं-सी उम्र में ही--- हो गए थी। (वयस्क/कुशल/प्रौढ़)
- 3) बुआ जी की गृहस्थी जन्मे-वर्ष हो चुके थे। (आठ/पंद्रह/बारह)

4) बुआ जी को बड़ा ---था अपनी सुव्यवस्था पर (गर्व/हर्ष/सतोष)
(3) (शब्द-संपदा) <2>

1) निम्नलिखित शब्दोंके विरुधार्थी शब्द लिखिए।

1. नीरस 3. उल्लास

2) लिंग पहचानकर लिखिए

1 पुतले 2 समान

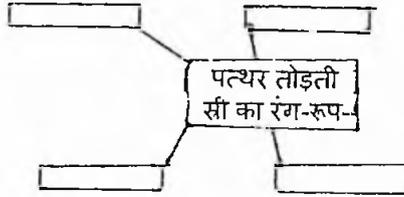
(ब) 80 से 100 शब्दोंमें अपना मत व्यक्त कीजिए। (सिर्फ एक) <4>

1. शनि ग्रह का वैदयानिक परिचय दीजिए।
2. कार्यहीन भगुण्यों का मन शेतान निवासस्थान होता है, स्पष्ट कीजिए।
3. सोना के विविध भगुणों का चित्रण कीजिए।

कृति 2. (अ) पद्यांश पढ़कर दो गूई सूचनाओंअनुसार कृतियां कीजिए।

"वह तोड़ती पत्थर। देखा उसे मैंने झुल्लाबाद के पथ पर
वह तोड़ती पत्थर। कोई न छायादार पेड़
पर वह जिसके तले बैठी हुई स्वीकार
शाम तन, भर बंधा यौवन, नत नयन, प्रिय-कर्म-रत-मन।
गुरु हथौड़ा हाथ, करती बार-बार प्रहार-
सामने तरु मालिका अट्टालिका, प्राकार।
चढ़ रही थी धूप, गर्मियों के दिन, दिवा का तमतमाता रूप।
उठी झुलसाती हुई लू, रुई ज्यो जलती हुई भू,
गर्द चिनगी छा गई, प्रायः हुई दुपहर;"

(१) संजाल पूर्ण कीजिए। <2>

(२) आकृति पूर्ण कीजिए। <2>

[i]

लेखक ने उसे यहाँ यह करते हुए
देखा

[ii]

पत्थर तोड़ने वाली की क्रिया-विधि-

(3) आकृति पूर्ण कीजिए; <2>

- i. मजदूरनी वहां बैठी थी-
- ii. मजदूरनी के सामने ये थे-
- iii. चढ़ती जा रही थी यह--
- iv. दिन का यह समय था।-

[ब] 60शब्दों में अपने विचार व्यक्त कीजिए।(सिर्फ एक)

(2)

- i. सन्त रंदास की भक्ति से हमें क्या सन्देश मिलता है?
- ii. एक ब्रह्म की हत्या कविता की केंद्रीय संवेदना को लिखिए।
- iii. कबीर के गुरु, सत्य और वाणी की शुद्धता विषयक विचारों पर प्रकाश डालिए।

कृति. 3 अ) निम्नलिखित परिच्छेद पढ़कर सूचनाओं के अनुसार कृतियाँ कीजिए।

-अहिंसा मानवता को उपलब्ध सबसे बड़ा बल है। मनुष्य ने अपनी होशियारी से विनाश के जो शक्तिशाली से शक्तिशाली अस्त्र-शस्त्र बनाए हैं, अहिंसा उनसे भी अधिक शक्तिशाली है। विनाश मानवों का नियम नहीं है। मनुष्य कभी अपने भाई को मारकर नहीं बल्कि जरूरत पड़े तो उसके हाथों मरने के लिए तैयार रहकर आजादी से जीता है। प्रत्येक कत्ल अथवा दूसरे को पहुंचाए गई चोट, वह चाहे जिस कारण से हो, मानवता के प्रति अपराध है।

अहिंसा रेडियम की तरह काम करती है। इसी प्रकार, थोड़ी-सी भी सच्ची अहिंसा चुपचाप, सूक्ष्म और अदृश्य रूप से काम करती है और समूचे समाज का कायाकल्प कर देती है।

हथियारबन्द सिपाही अपनी ताकत की लिए अपनी हथियार पर निर्भर रहता है। उससे उसका हथियार -उसकी बंदूक या उसकी तलवार छीन लो तो वह प्रायः बेबस हो जाता है। लेकिन जिस व्यक्ति ने अहिंसा के सिद्धान्त को सही अर्थ में हृदयंगम कर लिया है, उसका हथियार एश्वरप्रद शक्ति होती है, जिसके जोड़ का हथियार दुनिया के पास आज तक नहीं है।

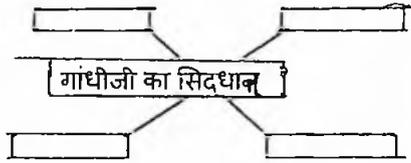
अपने जीवनध्येय में अदम्य आस्था से प्रेरित दृढ संकल्प वाले मुठ्ठी भर लोग इतिहास का रुख बदल सकते हैं।

कठोरतम धातु भी अपेक्षित ताप पाकर पिघल जाती है। ऐसी प्रकार, कठोरतम हृदय भी अहिंसा की अपेक्षित तप से पिघल जाना चाहिए और तप पैदा करने की अहिंसा की क्षमता अपरिमित है।

हर क्रिया अनेक बलों, जो विपरीत प्रकृति के भी हो सकते हैं, का परिणाम होती है। ऊर्जा का नाश कभी नहीं होता। यांत्रिकी की पुस्तकें हमें यही बताती हैं। यही सिद्धांत मानव क्रियाओं, पर भी लागू होता है। अंतर यही है कि पूर्वोक्त उदाहरण में सामान्यतया हमें क्रियाशील बलों की जानकारी होती है और हम गणित लगाकर परिणाम का पूर्वकथन कर सकते हैं, किंतु जहाँतक मानव क्रियाओं का संबन्ध है, वे ऐसे बलों की सहगामिता का परिणाम होती हैं, जिनमें से अधिकांश के बारेमें हमें कोई जानकारी नहीं होती।

(1) संजाल पूर्ण कीजिए।

(2)

(2) सही विकल्प चुनकर वाक्य फिरसे लिखिए

(2)

- i. -----मानवों का नियम नहीं है। (सृजन/विनाश/संहार)
  - ii. हथियार बंद सिपाही अपनी ताकत के लिए अपने -----पर निर्भर रहता है। (धैर्य/विश्वास/हथियार)
  - iii. सिपाही से उसका हथियार छीन लो तो वह ----- हो जाता है। (बेबस/खुश/भयभीत)
  - iv. थोड़ी-सी भी सच्ची ----- चुपचाप, सूक्ष्म और अदृश्य रूप से काम करती है। (हिंसा/अहिंसा/लगन)
- ब) 50से 60 शब्द में अपने विचार व्यक्त कीजिए।

(2)

1. प्राचीन भारत में व्यापार -
2. मदर टेरेसा का सेवा-भाव।
- 3 आज का संगणक युग।

कृति. 4 (अ) निम्नलिखित के कालपरिवर्तनकीजिए।(सिर्फदो)

(2)

१. मैं प्रार्थना करता हूँ। (अपूर्ण वर्तमानकाल)

२. सफलता दूर नहीं रहती। (सा, भविष्यकाल)

३. सोना भी इसी प्रकार अचानक आती है। (पूर्ण भूतकाल)

(ब) निम्नलिखित में से दो के वाक्य भेद पहचानिए। (सिर्फ दो)

१. एक बार यह जिसके पीछे पड़ गया, फिर उसकी खैर नहीं।

२. उसे छोटे बच्चे अधिक प्रिय थे।

३. उसी का स्वप्न देखो और उसी पर अवलंबित रहो।

(क) निम्नलिखित में से दो मुहावरों का वाक्य में प्रयोग कीजिए।

१. पैरो पर लौटना २. हवा में बातें करना

३. डींग हाँकना ४. मुँह तोड़ना

(ड) (१) भाववाचकरूप (एक)

१ लड़का। २ गर्म

(१)

(२) विशेषण रूप (एक)

१. आदर २ कृपा

(ई) वाक्य शुद्धि करन कीजिये। (दो)

१. जोर-शोरसे अन्नू की पहाड़ जाने की तैयारी शुरू हुई।

२. मेरी आशा, मेरा विश्वास नया पीढ़ी के नव-युवकों में है।

३. शनि हमारे सौरमंडल की एक अदभुत और सुंदर ग्रह है।

(२)

कृति. 5 (अ) निम्नलिखित में से एक निबंध का 200 शब्दों में लिखिए।

(४)

१. पर्यावरण और हम।

२. यदि मैं शिक्षामंत्री होता....

३. आतंकवाद के बढ़ते कद।

(ब) निम्नलिखित पत्र का प्रारूप बनाओ।

(४)

रेहाना/रेहाना शेख, 23, सहकारनगर, लातूर।

व्यवस्थापक, टी.वी.सेंटर, तिलक
मार्केट, लातूर।

नए टी.वी.सेट की खराबियों की शिकायत करता/करती है।

(क) निम्नलिखित विषयपर विज्ञापन तैयार कीजिये।

नए शुरू हुए योगा केंद्र का विज्ञापन बनाइए।

(४)

ہدایات :- (۱) سرگرمی شیٹ میں دی گئی ہدایات کے مطابق تفہیم پڑنی سرگرمیوں میں اشکال، ویب خاکے،

شجری خاکے پین سے ہی بنائیں اور جواب تحریر کریں۔

(۲) سرگرمی کے مطابق ان کے جواب مکمل جملے میں لکھنا لازمی ہے۔

(۳) تحریری حصے کی سرگرمیوں کے خاکے بنانے کی ضرورت نہیں ہے اور نہ ہی سوال تحریر کرنا ضروری ہے۔

(۴) خوشنظلی اور صفائی کا خیال رکھیں۔

(۵) ہر سوال کا جواب نئے صفحہ سے شروع کریں۔

حصہ اول : نثر

سوال نمبر ۱ :- (الف) درج ذیل تدریسی اقتباس کا بغور مطالعہ کر کے دی گئی سرگرمیاں مکمل کیجئے۔

(۱) سرگرمی مکمل کیجئے۔

[۱۰]

[۰۲]

حسد سے حاسد کے نقصانات

تماشا یہ ہے کہ حسد نے محسود کو بجائے ضرر پہنچنے کے فائدہ ہوتا ہے۔ یعنی غور کرو تو اس کی خواہش اور خوشی یہ ہوگی کہ اس کا بدخواہ ہمیشہ تکلیف میں رہے۔ بس حسد کے رنج سے زیادہ اور کیا تکلیف ہو سکتی ہے۔ سوائے حاسد کے کوئی ظالم ایسا نہ دیکھا ہوگا جو بسبب اپنے ظلم کے آپ ہی مظلوم ہو۔ عجب لطف کی بات ہے کہ حاسد محسود کی دولت و نعمت کا زوال چاہتا ہے اور وہ زایل نہیں ہوتی بلکہ آپ ہی رنج میں گرفتار اور تمام لوگوں کی نظر میں ذلیل و خوار رہتا ہے اور اس صفتِ ذمیرہ کے سبب سے کوئی شخص اس کی طرف التفات نہیں کرتا۔ سب کم حوصلہ اس کو سمجھتے ہیں۔ وہ سمجھتا تو یہ ہے کہ میں فلاں شخص کا دشمن ہوں اور حقیقت میں اپنا ہی دشمن ہوتا ہے اور اس کا دوست بس جس کسی کو خدائے تعالیٰ نے کچھ بھی عقل و تمیز عنایت کی ہوگی اور وہ حسد کی حقیقت کو سمجھ لے گا تو ضرور اس سے اجتناب کرے گا۔ علاوہ اس کے مرضِ حسد کا ایک علاج یہ ہے کہ حسد کی راہ سے کسی کو لعنت و ملامت کرنے کا خیال آوے تو اس کی صفت اور ثناء کرنے لگے اگر تکبر کا ارادہ ہو تو تواضع اور فروتنی جتاوے۔ کسی کی نعمت و دولت کے زوال کے درپے ہونے کو جی چاہے تو اس کی زیادتی میں کوشش کرے اور اس سے بہتر کوئی علاج نہیں کہ محسود کی غیبت میں اس کی تعریف کرے جس سے یہ حاصل ہوگا کہ وہ سن کر خوش ہوگا اور اس کے دل میں محبت پیدا ہوگی اور اس کی محبت کا اثر اس کے دل میں بھی ہوگا اور انجام کو دوستی ہو جاوے گی اور حاسد کو اس بات کا خیال چاہیے کہ یہ حسد وہ چیز ہے جس کے سبب برادرانِ یوسف نے اپنے بھائی یوسف کے ساتھ حسد کر کے کیا نتیجہ اٹھایا اور قابیل نے اپنے بھائی ہابیل کو جو قتل کیا اور آخر کو ذلیل اور شرمندہ ہوا انخاس کا یہی حسد تھا۔ شیطان نے حضرت آدمؑ سے جو حسد کیا، مردودِ خلاق ہوا۔ کیا پھل پایا۔ ان باتوں کو غور کر کر اس صفتِ کموہیدہ سے دل سے بیزار ہووے اور سمجھے کہ وہ چیز کہ جو محض خوار اور ذلیل کرے اور کسی طرح کا فائدہ اس پر مترتب نہ ہو۔ عاقل کی شان سے اس کا ارتکاب بس نازیبا ہے۔

[۰۲]

(۲) ستون مکمل کیجئے۔

مرض حسد کا علاج

مرض حسد

لعنت و ملامت کا خیال

تکبر کا ارادہ

نعمت و دولت کا زوال

محسود کی غیبت

[۰۲]

(۳) درج ذیل اقتباس سے الفاظ کے معنی تلاش کر کے معما حل کیجئے۔

						۱

(۱) پرہیز

(۲) توجہ

[۰۲]

(۳) حسد ایک منفی جذبہ ہے اپنی رائے پیش کیجئے۔

[۲۰]

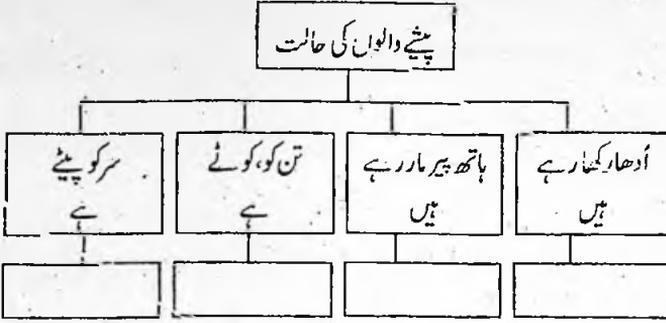
حصہ دوم : نظم اور غزل

[۱۰]

سوال نمبر ۲ :- (الف) ذیل کی نظم کا بغور مطالعہ کر کے سرگرمیاں مکمل کیجئے۔

(2)

(۱) شجری خاکہ مکمل کیجئے۔

صرف، پیسے، جوہری اور سینٹھ سا ہو کار دیتے تھے سب کو نقد، سوکھاتے ہیں اب ادھار بازار میں اڑے ہے پڑی، خاک بے شمار بیٹھے ہیں یوں دکانوں میں اپنی دکاندار جیسے کہ چور بیٹھے ہوں قیدی قطار بند

مارے ہیں ہاتھ ہاتھ پہ سب یاں کے دستکار اور جتنے پیشہ دار ہیں روتے ہیں زار زار کوٹنے ہے تن لہار، تو پیٹنے ہے سرشار کچھ ایک دو کے کام کا، رونا نہیں ہے یار چھتیس پیشے والوں کا ہے کاروبار بند

جتنے ہیں آج آگرے میں کارخانہ جات سب پر پڑی ہے آن کے روزی کی مشکلات کس کس کے ڈکھ کو روئے اور کس کی کہنے بات روزی کے اب درخت کا ہلتا نہیں ہے پات ایسی ہوا کچھ آ کے ہوئی ایک بار بند

(2)

(۲) متعلقہ لفظ / الفاظ لکھ کر سرگرمی مکمل کیجئے۔

(i) بازار میں اڑنے والی چیز۔

(ii) چوروں کی طرح قطار میں بیٹھنے والے۔

(iii) جن پر روزی کی مشکلات آن پڑی ہے۔

(iv) جس درخت کا ہلتا نہیں پات۔

(2) درج ذیل الفاظ کے متضاد لکھئے۔ (۳)

(i) سکھ

(ii) ہنسنا

(4) ”موجودہ دور میں بے روزگاری سنگین مسئلہ ہے۔“ اپنی رائے لکھئے۔ (۴)

(8) (ب) ذیل کی غزلیں کا بغور مطالعہ کر کے سرگرمیاں مکمل کیجئے۔

(2) (۱) قدس سے مناسب متبادل کا انتخاب کر کے سرگرمی مکمل کیجئے۔

(برہمن، مسکرانے، چمن، پیرہن، اجنبی)

(i) حرم والوں نے

(ii) صنم خانے میں

(iii) خزاں جب تک رہی

(iv) بہانے اور بھی ہیں

ترا غم، راز میرا، خاموشی میری، سخن میرا

یہی ہے روح میری، حسن میرا، پیرہن میرا

میرا مسکن، مری منزل نہ دنیا ہے، نہ عقبنی ہے

ترے دل کے کسی گوشے میں تھا شاید وطن میرا

حرم والوں نے سمجھا زندگی بھر اجنبی مجھ کو

صنم خانے میں اب تک منتظر ہے برہمن میرا

وہ اعجاز تکلم کیا بیاں ہو، ہم نشیں، لیکن

سکوتِ نرم کی تصویر ہے حسن سخن میرا

میرا ذوقِ سفر ہے بے نیازِ جاہ و منزل

نہ کوئی راہ بر میرا، نہ کوئی راہ زن میرا

بہار آتے ہی مجھ کو اپنے دیرانے کی یاد آئی

خزاں جب تک رہی، دل تھا نگہبان چمن میرا

بہانے اور بھی ہیں شامِ غم کے مسکرانے کو

روش! اب تذکرہ کرتی ہے کیوں صبحِ وطن میرا

(۲) پہلی جوڑی کی مناسبت سے دوسری جوڑی مکمل کیجئے۔ (۶۶)

(i) غم : راز :: خاموشی : .....

(ii) مسکن : منزل :: دنیا : .....

(iii) دل : گوشے :: اعجازِ تکلم : .....

(iv) ذوقِ سفر : بے نیاز :: جاوہ : .....

(۳) درج بالا غزل سے کوئی دو مرتب لفظ منتخب کر کے لکھئے۔ (2)

(i) .....

(ii) .....

(۴) تشریح کیجئے۔ (2)

بہار آتے ہی مجھ کو اپنے ویرانے کی یاد آئی

خزاں جب تک رہی دل تھا نگہبان چمن میرا

حصہ سوم : سرسری مطالعہ

سوال نمبر ۳ :- (الف) ذیل چٹے اقتباس کا بغور مطالعہ کر کے دی گئی سرگرمیاں مکمل کیجئے۔

(۱) درج ذیل کے لئے نام لکھئے۔

(i) اورنگ آباد کا پرانا نام

(ii) احمد نگر کے حکمراں

(iii) ۱۶۲۱ء میں اورنگ آباد کو تاراج کرنے والا

(iv) ملک عنبر کے بیٹے کا نام

شہر اورنگ آباد کسی زمانے میں کھڑکی کے نام سے معروف تھا۔ احمد نگر کے حکمراں

مرتضیٰ نظام شاہ کے وزیر ملک عنبر حبشی نے ۱۶۱۰ء میں اس شہر کو آباد کیا، سڑکیں،

باغات، سرائے اور چھاؤنیاں بنوائیں اور آب رسانی کے انتظامات کیے۔ ۱۶۲۱ء

میں شاہجہاں نے اس شہر پر حملہ کر کے اسے تاراج کر دیا تو ملک عمر نے دوبارہ اسے آباد کر دیا۔ ملک عمر کے بعد اس کے بیٹے فتح خان نے ۱۶۲۶ء میں اسے دارالحکومت بنایا اور اپنے نام پر اس شہر کا نام فتح نگر رکھا۔ ۱۶۵۳ء میں اورنگ زیب عالمگیر ۱۷۰۷ء نے اس شہر کو فتح کیا تو اپنے نام سے موسوم کیا۔ اسے وسعت اور رونق عطا کی اور آج تک یہ شہر اورنگ آباد ہی کے نام سے معروف ہے۔

میری قیام گاہ سے قریب شاہراہ پر جامع مسجد واقع ہے، جس کی تعمیر ملک عمر نے کی تھی اور توسیع و تکمیل حضرت اورنگ زیب نے کرائی تھی۔ یہ سادہ مگر کشادہ مسجد باہر سے پاٹ لگتی ہے، اس کے چھوٹے میناروں اور ٹینکتے برجیوں سے شاہی شان و شوکت کا اظہار نہیں ہوتا، مگر اس کی اندرونی کشادگی اور پُر سکون فضا دامن دل کو کھینچ لیتی ہے۔ محرابی اور کمانی چھت، سرخ قالین سے ڈھکا ہوا فرش ہزاروں سجدوں کا محرام راز ہے۔ محن میں حوض اور اطراف صحن میں دینی علوم کے طالب علموں کے لیے بنے ہوئے ۳۶ حجرے ہیں۔ انہی حجروں کی قطار میں حجرہ نمبر ۳ بھی ہے جہاں مشہور زمانہ ”فتاویٰ عالمگیری“ کی تدوین عمل میں آئی تھی۔ جو آج بھی فقہ حنفی کا مستند اور محترم سرمایہ ہے اور عرب دنیا میں فتاویٰ ہند یہ کے نام سے معروف ہے۔ اس اہم کام کی تکمیل حضرت اورنگ زیب کے حکم سے علماء اور فقہاء کی ایک جماعت نے کی تھی جس کے سربراہ شیخ نظام الدین برہان پوری تھے۔ مسلمانوں کی شریعت سے جوڑنے کی ایک منظم کوشش تھی جس میں حکمران اور علماء شامل تھے۔ احاطہ مسجد کے مشرقی کنارے پر اس وقت مدرسہ کاشف العلوم کی جدید اور خوش نما عمارت ہے جو ایک ساتھ ماضی اور حال کا مذہبی منظر نامہ سامنے لے آتی ہے۔

(۲) ”مسلمانوں کو شریعت سے جوڑنے کی اورنگ زیب کی کوششیں“ اس پر اپنے

حصہ چہارم : قواعد

[10]

سوال نمبر ۴ :- درج ذیل سرگرمیاں مکمل کیجئے۔

(2) (الف) درج ذیل محاوروں کو جملوں میں استعمال کیجئے۔

(i) گل کھلانا

(ii) سبقت لے جانا

(2) (ب) مندرجہ ذیل سابقہ اور لاحقے کی مدد سے نئے الفاظ بنائیے۔

(i) سابقہ = نا

(ii) لاحقہ = بخت

(2) (ج) درج ذیل جملوں میں مفرد، مرکب اور مخلوط کی شناخت کیجئے۔ (کوئی دو)

(i) نتیجہ یہ ہوا کہ آنکھوں کی بینائی اپنے ہاتھ خراب کر ڈالی۔

(ii) پہاڑوں کا فرشتہ وہاں نمودار ہوا اور اس نے دہائی دی۔

(iii) اُن کا رنگ دن بدن اُجلا ہورہا تھا جہاں پناہ۔

(2) (د) درج ذیل اشعار میں استعمال کی گئی صنعتوں کے نام لکھئے۔

(i) بے نیازی حد سے گزری بندہ پر در کب تلک

ہم کہیں کے جالِ دل اور آپ فرمائیں گے کیا؟

(ii) میر اُن نیم باز آنکھوں میں

ساری مستی شراب کی سی ہے

(2) (ه) درج ذیل شعر کی تقطیع کیجئے اور بحر کا نام لکھئے۔

(i) نہیں تیرا نشیمن قصرِ سلطانی کے گنبد پر

تو شاہیں ہے بسیرا کر پہاڑوں کی چٹانوں میں

حصہ پنجم : تحریری مہارت

سوال نمبر ۵ :- (الف) خط نویسی: ذیل میں دیے گئے اشتہار کے نکات کی مدد سے کوئی ایک خط لکھئے۔ (4) -

غیر رسمی خط

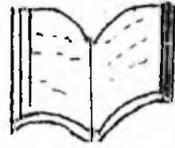
اپنے چھوٹے بھائی / بہن کو خط لکھ کر کتاب میلہ میں کتابوں کی نمائش اور تہذیبی و ثقافتی پروگرام سے آگاہ کروائیں۔ خط میں مزید نکات کا اضافہ کر سکتے ہیں۔

رسمی خط

ضلع کے ایجوکیشن آفیسر کو خط لکھ کر پوسٹر کی طرف توجہ دلائیں اور درخواست کریں کہ ضلع کی تمام اسکولوں کی شرکت کے لیے اطلاع نامہ جاری کروائیں۔ آپ خط میں مزید نکات کا اضافہ کر سکتے ہیں۔

☆ خصوصیات ☆

- ☆ ملک کے مشہور پبلسر کے اسٹال
- ☆ مختلف موضوعات پر ہزار ہا کتابیں
- ☆ عام رعایت ۲۰ فیصد
- ☆ قومی کونسل کی کتابوں پر ۴۰ تا ۵۰ فیصد رعایت
- ☆ تہذیبی و ثقافتی پروگرام کی پیش کش

کتاب میلہ

مورخہ: - ۶ ستمبر ۲۰۱۸ء تا ۱۳ ستمبر ۲۰۱۸ء
 بوقت: - صبح ۱۰ بجے سے رات ۹ بجے تک
 بمقام: - آزاد میدان، ممبئی

○ شرکت کی پُر خلوص درخواست ○

زیر اہتمام: انجن محبان اردو، ممبئی۔

वळः
29/2

प्रथम सत्र परीक्षा

बारावी - मराठी
2014-2020

XII A/S/MCVC

सुप्तः
५०

कृती १. खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सुमारे ३०० शब्दांपर्यंत निबंध

(०८)

लिहा :

- (१) मराठी भाषेचे भवितव्य
- (२) स्वप्ने हरवली तर .....
- (३) पावसाळ्यातील सृष्टिसौंदर्य
- (४) सैनिकाच्या पत्नीचे मनोगत

अ) खालील उताऱ्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा.

(०४)

बिलीमोरा हे असं, मुंबईच्या जवळ, रेल्वेफाट्यावर वसलेलं छोटेखानी गाव, गुजरातच्या हद्दीवर आहे. तिथली सर्वांत नामी गोष्ट म्हणजे तिथल्या गावकऱ्यांच्या मी मुळी हिशोबातच नाही. बिलीमोरा कमालीचं शांत आहे. गावात झाडझाडोरा मुबलक आहे. पाणी विपुल आहे. चिवकूच्या, पेरूच्या बागा आहेत. दूरवर सागरकिनारा आहे. गृहस्थांना राहायला जागा मिळतात नि कामाला नोकर मिळतात. मुख्य म्हणजे सात्त्विक अन्न देणाऱ्या गुजराती खानावळी गावात आहेत. लेखक माणसाला आणखी ते काय हवं? पण मजा अशी की ह्या नंदनवनापर्यंत सत्तरी ओलांडली तरी मी अजून पोहोचलेलो नाही!

मनाशी खूणगाठ मारायची की नंदनवन वेगळं नि महत्त्वाकांक्षा वेगळी. गरिबाला वाटतं आपण श्रीमंत व्हावं. श्रीमंताला वाटतं, आपण आणखी धनवंत व्हावं, धनवंताला वाटतं आपण कुबेर व्हावं नि कुबेराला वाटतं अलम् दुनियेतली सर्वं मुखं आपल्या पायाशी लोळावीत. ह्यातलं काहीही घडत नाही किंवा घडलंच तर ते आयुष्य संपता संपता घडतं, की जेव्हा माणसाच्या उपभोगक्षमतेला ओहोटी लागलेली असते. महत्त्वाकांक्षेच्या पोटात हा पराभव दडलेला असतो. नंदनवन ही अगदीच वेगळी, तेजाळणारी अशी अम्लान सृष्टी असते. आज ना उद्या महत्त्वाकांक्षा सफल होऊ शकते. नंदनवन मात्र कायम दूरवर पालवत असतं.

'नंदनवनाची तुमची संकल्पना' १२ ते १५ ओळींत स्पष्ट करा.

(०४)

किंवा

तुम्ही पाहिलेल्या निसर्गरम्य गावाविषयी १२ ते १५ ओळींत लिहा.

(०४)

कृती 3(अ) खालील कवितेच्या आधारे दिलेल्या सूचनेनुसार कृती करा.

(०४)

१) खालील कवितेतील यमक साधणाऱ्या दोन जोड्या लिहा.

(०१)

१)   २)

२) या कवितेतील आशावाद व्यक्त करणारी पद्यपंक्ती लिहा.

(०१)

कसे देवाचे आकाश त्याचे कोरडेच डोळे
जीव किती हे जळावे माझ्या धरतीचे भोळे
मायमातीची लेकरं त्यांना आसवांची वाट
वाट पाहता पाहता होई रात्रीची पहाट
पहाटेच्या प्रहराला स्वप्न अंकुराचे जळे
झाला भुईचा दुष्मान दुष्ट दुष्काळ सारखा
आटलेला हा पाऊस ढगा-जगाला पारखा
माणसाच्या प्राक्तनाशी नित्य निसर्ग ज्ञा खेळे
झुंज वावराच्यासाठी झुंज माळरानासाठी
देता देता वाहतील झरे गर्भातले पाठी
उदास हे वाळलेले पुन्हा बहरतील मळे

३) या कवितेच्या आधारे आजची 'शेती आणि शेतकरी' या विषयीचे चिंतन ८ ते १० ओळीत लिहा.

(०२)

ब) या कवितेतील दुष्काळाचे चित्र तुमच्या भाषेत सुमारे १२ ते १५ ओळीत शब्दबद्ध करा.

(०४)

किंवा

'पारंपरिक व पावसावर आधारित शेती हे आजच्या शेतकऱ्यांच्या हलाखीचे एक कारण आहे' याविषयी तुमचे मत १२ ते १५ ओळीत लिहा.

कृती (अ) खालील वाक्यांतील वाक्यप्रचार शोधून लिहा :

(२)

(१) अतिशय सांभाळून व सावधगिरीने पुढे सरकत मी पाण्याच्या वर फक्त डोकेंच ठेवून पाहिलं आणि माझ्या पोटात गोळाच आला !

वाक्यप्रचार :

(२) तो अनुभव ध्यानात घेऊन मानसीबाबत रानडे मंडळी दक्षता घेत होती.

वाक्यप्रचार :

(इ) खालील वाक्यांतील वाक्यप्रकारांचा योग्य पर्याय ओळखून चौकटीत लिहा : (२)

(१) त्या चिनी अधिकाऱ्याने तो खोका उघडला.

(य) प्रश्नार्थी

(२) उद्गारार्थी

(ल) नकारार्थी

(व) होकारार्थी

(२) कुठलं ते माझं नंदनवन?

(य) उद्गारार्थी

(२) नकारार्थी

(ल) प्रश्नार्थी

(व) होकारार्थी

(ई) खालील वाक्यांत दोन प्रकारच्या योग्य विरामचिन्हांचा उपयोग करून वाक्य पुन्हा लिहा :

(२)

(१) "कुणीकडं निघाला या माळाच्या वाटेनंच ना"

(२) तुझ्या चिरंजीवासाठी एक सोबती आणलाय बघ

कृती ७. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन कृती सोडवा :

(१०)

(१) दिलेल्या मुद्द्यांच्या आधारे वर्तमानपत्राचे कार्य स्पष्ट करा.

वर्तमानपत्र जगातल्या घडामोडी घेऊन येत असते — वर्तमानपत्रातील वैविध्यपूर्ण मजकूर — महाराष्ट्राला वर्तमानपत्रांची तेजस्वी परंपरा — समाजसुधारणेची चळवळ वृत्तपत्राच्या माध्यमापासून — लोकशाहीचा चौथा आधारस्तंभ — अनेकांनी या माध्यमाचा अंगीकार वेगवेगळ्या प्रकारे — राजकीय वास्तव, जनसामान्यांचे प्रश्न यांतून समाजप्रबोधन, राष्ट्रीय एकात्मता.

(२) दिलेल्या मुद्द्यांच्या आधारे आकाशवाणीवरील उद्घोषणा, तिचे स्वरूप व माहिती १५ ते २० ओळीत लिहा.

उद्घोषणा म्हणजे — देहाचे तपशील — वार, दिनांक, वेळ — सादर होणाऱ्या कार्यक्रमाचे स्वरूप — पाहुण्यांचा परिचय — निरनिराळ्या उद्घोषणा — उद्घोषकाच्या आवाजात भावना अपेक्षित — नमुन्यादाखल उद्घोषणा.

(३) दिलेल्या मुद्द्यांच्या आधारे तुम्हांला दूरचित्रवाणीवरील आबडलेल्या जाहिरातीविषयी सुमारे १५ ते २० ओळीत माहिती लिहा.

चॅनलचे नाव, जाहिरात, प्रकाशित वेळ — जाहिरातीतील शब्द — कॅमेऱ्याचा कौशल्यपूर्ण वापर — उत्पादनाची माहिती निवेदन — दृश्ये व आवाज यांचा अचूक मिलाफ — आकर्षकता, वेधकता — इतर जाहिरातीपेक्षा वेगळी — लक्ष्य वयोगट — ग्राहकांचे समाधान.

(ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर मुलाखतपूर्व प्रश्नावली तयार करा :

(५)

(१० ते १२ प्रश्न अपेक्षित)

(१) आदिवासी भागात काम करणाऱ्या कार्यकर्त्यांची मुलाखत.

(२) 'आदर्श गाव' पुरस्कारप्राप्त गावातील सरपंचाची मुलाखत.

(३) फुलांचे हार, गुच्छ, वेण्या, गजरे बनविणाऱ्या फुलवाल्या व्यक्तीची मुलाखत.

(क) खालील उताऱ्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा :

(५)

(१) पुढील शब्दांसाठी मराठीत संज्ञा सांगा :

(१)

(अ) Blogs

(ब) e-mail

(२) महाजालाचे वैशिष्ट्य एका वाक्यात लिहा.

(१)

(३) प्रतिभावंतांना 'होम पेज'चा हांगारा लाभ.

(१)

गतवर्षी आपण संगणकावर ई-टपालासाठी (e-mail), अनुदिनीसाठी (Blogs) मराठीचा वापर कसा करता येतो हे पाहिले. संकेतस्थळ (Website) म्हणजे काय, ते समजून घेतले. आता महाजालावर (Internet) आपले संकेतस्थळ कसे सुरू करू शकतो ते पाहू. आपल्या कल्पना, आपली उत्पादने, स्वतःविषयीची माहिती याचा प्रसार करण्यासाठी महाजाल हे सर्वांत कमी खर्चात जगभरातील लोकांपर्यंत जाण्याचे अतिशय उत्तम साधन आहे. अन्य माध्यमांतून जगभरातील कोट्यवधी वाचकांपर्यंत आपले विचार पोहोचवणे अवघड व खर्चिक असते. त्यामुळेच स्वतःचे अगर आपल्या कंपनीचे नाव महाजालावर असावे यासाठी आता अनेकजण प्रयत्नात असतात. मराठीतून अनेक साहित्यिक, कलावंत, गायक, संगीतकार, चित्रकार यांची 'होमपेजेस' महाजालावर वाचायला मिळत आहेत. त्यांना त्यांच्या चाहत्यांकडून उत्तम प्रतिसाद मिळत आहे. चाहत्यांच्या संख्येत वाढ होत आहे. उदाहरणार्थ, लेखक अच्युत गोडबोले यांच्या होमपेजचा ई पत्ता (e-address) पुढीलप्रमाणे आहे - www.achyutgodbole.com. कवयित्री संजीवनी बोकील यांचे होमपेज www.sanjeevanibokil.com या ई-पत्त्यावर आहे. भारतीय चित्रकारांची माहिती जाणून घेण्यासाठी www.indiaart.com पाहता येईल. अकोला (अहमदनगर) सारख्या आदिवासी भागातील एक शिक्षक भाऊसाहेब चासकर यांनी त्यांच्या सह्याद्रीतील भ्रमंतीसंबंधी www.sahyagiri.com या नावाने होमपेज तयार केले आहे. तुम्हांलाही आपल्या नावाचे 'होमपेज' तयार करता येईल.

(४) महाजालाची (Internet) उपयुक्तता तुमच्या शब्दांत ८ ते १० ओळींत समजावून सांगा.

(२)

XII Arts 26/11/2019

Subject: Philosophy

First Terminal

Nov-2019

Marks: 50

Std: XIIth Arts

Time: 2^{1/2}

- Note :** (1) All questions are compulsory.
(2) Figures to the right indicate full marks.
(3) Answer to every question must be started on a separate page.

Q. 1. (A) Fill in the blanks using appropriate words from those given in the brackets : **[16]**

- (1) _____ is the non-existence of a thing before its production.
(Pragabhava / Atyantabhava)
- (2) _____ does not discriminate between Jiva and Atma.
(Vedant / Jain)
- (3) _____ evils are due to the misuse of human free will.
(Natural / Moral)
- (4) Knowledge is a set of _____.
(sentences / statements)
- (5) Spinoza is _____ philosopher.
(an Empiricist / a Rationalist)
- (6) _____ liberates us from dogmas and prejudices.
(Science / Philosophy)

(B) Match the following words from group A and B : (4)

Group 'A'	Group 'B'
(a) George Berkeley	(1) The Master Architect
(b) Earth (Prithvi)	(2) Existence is perception
(c) Bouddha	(3) Taste
(d) The teleological argument	(4) Rupaskandha
	(5) Smell
	(6) Rationalism

(C) State whether the following statements are True or False : (6)

- (1) It is easy to define the term 'philosophy'.
- (2) Inference is a source of direct knowledge.
- (3) Vaisheshikas accept eight 'padarthas'.
- (4) Charvaka rejected the concept of heaven and hell.
- (5) According to moral argument, 'God is the master architect'.
- (6) Spinoza is an exponent of 'pantheism'.

Q. 2. (A) Distinguish between (Any TWO) : (8) [12]

- (1) Philosophy and Science
- (2) Empiricism and Rationalism
- (3) Empirical Self and Transcendental Self

(B) Give philosophical terms used for the following (Any FOUR) : (4)

- (1) That which binds or glues a society together.
- (2) A set of statements.
- (3) Empty space in which atoms move.
- (4) The theory which believes that God is the source of moral ideals.
- (5) Self — It is beyond experience.
- (6) The theory which believes that God is immanent in the world.

Q. 3. Answer the following questions (Any TWO) : [10]

- (1) Explain the pragmatic theory of truth.
- (2) Explain the 'anatmavada' of Bouddha.
- (3) Explain 'dravya' substance of Vaisheshika in detail.

Q. 4. What are the types of knowledge? Explain in detail inference as a source of knowledge. [12]

OR

Explain in brief the nature of God and discuss cosmological argument.

XII Arts 30/11/2019

Subject: Logic

First Terminal

Nov-2019

Marks: 50

Time: 2^{1/2}

Std: XIIth Arts

Note: (i) All questions are compulsory.

(2) Figures to the right indicate full marks.

(3) Write answers of all questions on new pages.

Q. 1. (A) Fill in the blanks using suitable words / terms from those given in the brackets : [1(4)
(7)]

(1) 'A' proposition is converted into _____ proposition.
[A / I]

(2) _____ is a predicate constant.
[M / x]

(3) _____ is based on the principle of Reductio-Ad-Absurdum.
[Direct proof / Indirect proof]

(4) _____ can be repeated.
[Experiment / Observation]

(5) _____ is the formal ground of induction.
[Causation / Observation]

(6) 'O' proposition is a _____ proposition.
[Universal Negative / Existential Negative]

(7) (x) is a _____ Quantifier.
[Universal / Existential]

(B) State whether the following statements are True or False : (7)

(1) By De Morgan's law $\sim (p \cdot q) \equiv (\sim p \vee \sim q)$.

(2) Shorter-truth-table method is a procedure of decision.

(3) $(\exists x)$ is a universal quantifier.

(4) 'Tx' is a proposition.

P.T.O.

- (5) Contradictory statements cannot be true together.
- (6) 'Newton is not a philosopher' is a singular statement.
- (7) In mal-observation the observer ignores the relevant facts.

Q. 2. (A) Use the method of Indirect Proof to verify that the following statements are tautologies (Any ONE): [13] (3)

(1) $(A \cdot B) \supset A$

(2) $D \vee (D \supset E)$

(B) Use the method of Indirect Proof to prove the validity of the following arguments (Any TWO): (4)

(1) (i) $L \supset M$

(ii) $L \vee (T \cdot M) \quad \therefore M$

(2) (i) $\sim Q \supset R \quad \therefore Q \vee R$

(3) (i) $A \supset B$

(ii) $B \supset \sim C$

(iii) $A \cdot T \quad \therefore \sim C$

(C) Using shorter truth-table method, state whether the following statement forms are tautologous or not (Any TWO): (6)

(1) $(p \cdot q) \vee (\sim p \cdot \sim q)$

(2) $(p \supset q) \cdot (p \equiv q)$

(3) $[(p \supset \sim q) \cdot p] \supset \sim q$

Q. 3. (A) Answer the following questions (Any ONE): (3) [13]

(1) What is the nature of 'A' proposition? Explain with example and Euler's diagram.

(2) What is Conversion? Explain the rules of Conversion.

(B) Give Converse and Obverse of the following statements (Any TWO): (4)

(1) Some students are hardworking.

(2) No lemon is sweet.

(3) Some swans are not white.

(4) All grapes are fruits.

(C) Give opposition of the following propositions as per the suggestions given below (Any THREE): (6)

- (1) All girls are honest.
(Contrary and Sub-altern)
- (2) No rats are poisonous.
(Contrary and Contradictory)
- (3) Some students are clever.
(Sub-contrary and Sub-altern)
- (4) Some fruits are not sweet.
(Sub-contrary and Contradictory)
- (5) All snakes are poisonous.
(Contrary and Contradictory)

Q. 4. (A) Symbolise the following propositions with the help of the symbols given in the brackets using appropriate quantifiers and propositional functions (Any FOUR): (4)

- (1) All lemons are sour.
[Lx — x is a lemon]
[Sx — x is sour]
- (2) Some men are not kind.
[Mx — x is a man]
[Kx — x is kind]
- (3) Some recipes are complicated.
[Rx — x is a recipe]
[Cx — x is complicated]
- (4) No parrot is blue.
[Px — x is a parrot]
[Bx — x is blue]
- (5) There are no unicorns.
[Ux — x is unicorn]

(B) Construct formal proofs of validity for the following arguments involving quantifiers (Any TWO):

(6)

(1) (i) $(x)(Mx \supset Sx)$

(ii) $Ma \cdot Ta \quad \therefore Sa \cdot Ta$

(2) (i) $(x)(Qx \supset Kx)$

(ii) $(\exists x)(Qx \cdot Sx) \quad \therefore (\exists x)(Kx \cdot Sx)$

(3) (i) $(x)(Ax \supset Bx)$

(ii) $(x)(Hx \supset Ax)$

(iii) $(x)(Bx \supset Fx) \quad \therefore (x)(Hx \supset Fx)$

XII Arts 30/11/2019

First Terminal

Subject: History

Marks: 50

Std: XII Arts

Time: 2^{1/2}

Q.1.A. Fill in the blank. (6)

- 1) Numismatic society of Indian was established in _____ for the study of coins.
(1945, 1910, 1989, 1856)
- 2) The concept of amphitheatre was firstly implemented by _____.
(Romans, Greeks, Chinese, Indians)
- 3) The famous kailas temple is situated at _____.
(Kanheri, Ajanta, Ellora, Osmanabad)
- 4) Television rightly is a _____ of entertainment.
(Magic, astonishment, Treasure, Surprise)
- 5) Paper was invented in _____.
(Japan, china, Germany, England)
- 6) Stone Epigraphs are important as _____.
(Political views, Industrial view, Historical Views, Medical views)

Q.1.B. Match the following pairs 'A' and B suitably. (6)

A	B
1. Museus	a) Pandharpur
2. Sea castle	b) Greek goddess
3. Akashwani	c) sun temple
4. Religious place	d) sindhudurg
5. Konark	e) visual
6. Sir John Marshal	F) Audio
	E) Head of Archaeology department

Q.1.C. Answer the following in one sentence. (6)

1. How many coins were there in karls kolshek's museum at vienna?
2. Which museum was established in Oxford University?
3. What is chaitya Gruha?
4. Who invented movie camera?
5. In which century did islamic architecture begin in india?
6. Who invented the printing press.

Q.2. Write short notes. (Any 2) (8)

1. Types of mass media.
2. Nature of films.

3. Roman Architecture.

Q.3. Give reasons. (Any 2) (8)

1. Man created places for living.
2. Printing motivated economic, social and cultural development.
3. Significance of museums.

Q.4. Answer the following in 40 to 50 words. (Any 2) (8)

1. State the importance of numismatics.
2. Explain the characteristics of tourism.
3. How is history applied to Television.

Q.5. Answer any one in detail. (8)

1. What is the necessity of conservation of museums.
2. State the information about forts.

XII Arts 3/12/2019

TERMINAL EXAM NOV 2019-20

SYJC ARTS
SUB:- SOCIOLOGY

TIME: 2 HR 30 MINS
MARKS: - 50

=====

Q1) A. Fill in the blanks: - (06)

1. _____ is the ultimate aim of life in the Hindu religion.
a) dharma b) moksha
2. Kulkarni watans were abolished by _____.
a) Shahu Maharaj b) Mahatma Phule
3. Muslim marriage is a _____.
a) contract b) sacrament
4. There is authority of eldest male member in _____ family.
a) patriarchal b) matriarchal
5. The Prohibition of Sati Act was enacted in the year _____.
a) 1929 b) 1829
6. Under the chairmanship of _____ National Integration Committee was established in 1961.
a) Pandit Nehru b) Indira Gandhi

B) Match the column: - (06)

1. Class	1921
2. Year of 'Great Divide'	Dr Sampurnanand
3. Dr Ambedkar	Achieved status
4. Emotional integration	Mock nayak
5. Dowry Prohibition Act	Suicide of the farmers
6. Indebtedness	1961

C) Answer in one sentence each :- (06)

1. What is the number of states in India at present?
2. What do you mean by region endogamy?
3. What is the meaning of population explosion?

4. What do you understand by polyandry?

5. Give any two measures to promote national integration.

6. Who established the 'Bal Hatya Pratibandhak Griha'.

Q2) Write short notes on (any 2) (08)

1. Unity in diversity.

2. Brahmo Samaj.

3. Impact of Islam.

Q3) Distinguish between (any 2) (08)

1. Arya Samaj and Satyashodhak Samaj.

2. Communalism and Casteism

3. Tribal community and Rural community.

Q4) Give reason: - (any 2) (08)

1. Gender inequality is still seen in India.

2. The institution of marriage is undergoing changes.

3. India is a secular state.

Q5) Answer in detail any 1 of the following. (08)

1. Explain the social problems of urban community and suggest measures to solve them.

OR

2. What are the causes of farmers suicide? Suggest suitable measures to solve their problems.

*****

TERMINAL EXAM NOVEMBER 2019-20

CLASS: S.Y.J.C

ECONOMICS

TIME: 2 ½ HRS

MARKS: 50

Q1A) Fill in the blanks with appropriate alternative given in the brackets. (4)

- 1) Micro Economics is also called as _____.
(Income theory/Price theory /growth theory/employment theory)
- 2) Perfectly elastic demand curve is _____.
(horizontal to ox axis/horizontal to oy axis/flatter/steeper)
- 3) The price at which demand and supply equate to each other is called _____ price.
(general/equilibrium/short run/reserve)
- 4) National Income is _____ concept.
(stock/final/intermediate/flow)

B) State whether the following statements are True or False. (4)

- 1) Quantity demanded varies directly with price.
- 2) Price discrimination is possible under monopoly market.
- 3) Labour and labourer are inseparable.
- 4) Old age pension is transfer income.

C) Match the column: (4)

Column A

- 1) Labour Supply curve
- 2) Point of Satiety
- 3) Homogeneous Product
- 4) Unemployment allowance

Column B

- a) Transfer payment
- b) Monopoly competition
- c) Backward sloping
- d) Maximum Total Utility
- e) Perfect competition

Q2A) Distinguish between any three. (6)

- 1) Total utility and Marginal utility
- 2) Extension of supply and contraction of supply.
- 3) Perfect competition and pure competition.
- 4) Fixed capital and variable capital.
- 5) Gross national product and Gross domestic product.

B) Define or Explain the following concepts.(ANY 3) (6)

1) Possession Utility	2) Equilibrium price
3) Stock	4) Derived demand
5) Variable capital	6) Disposable income

Q3) Answer in brief for any two.

(8)

- 1) Explain the factors affecting demand.
- 2) What are the features of capital.
- 3) What are the types of Elasticity of demand.
- 4) Explain the income method of measuring National Income.

Q4) Write short notes for any two.

(10)

- 1) Features of Micro Economics.
- 2) Geometric method of measuring price elasticity of demand.
- 3) Labour supply curve.
- 4) Features of perfect competition.

Q5) Answer in detail for any one.

(8)

- 1) State and explain the law of supply. What are the assumptions of the law.
- 2) What is perfect competition? Explain price determination under perfect competition.

ALL THE BEST